

Kakav vazduh udišemo, da li ugrožavamo biljni i životinjski svet oko nas? Kakvu budućnost ostavljamo svojoj deci? Pitanja su koja uvek prate polemiku na temu proizvodnje električne energije u 21. veku.

Globalno zagrevanje je globalni problem. Uprkos sporim koracima, ova tema je dospela i u žižu javnosti u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini. Ključni razlog za to jeste zagađenje sumpor-dioksidom iz termoelektrana u Bosni i Hercegovini koje se tokom 2020. godine povećalo čak deset puta više od dozvoljenog, kako prenosi Anadoly Agency (AA).

U Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, tradicionalno gorivo za proizvodnju električne energije je ugalj, koji se smatra jednim od najvećih zagađivača životne sredine. Kako se navodi u izveštaju neprofitne organizacije CEE Bankwatch i Centra za istraživanje energetike i čistog vazduha CREA, u 2020. godini je ukupna emisija SO₂ iz termoelektrana na zapadnom Balkanu bila 2,5 puta veća od ukupne emisije svih termoelektrana u Evropskoj uniji. Isti izveštaj navodi da je u regionu zapadnog Balkana od 2018. do 2020. godine evidentirano skoro 19.000 smrtnih slučajeva koji su povezani sa emisijama gasova iz termoelektrana na ugalj. Za građane Bosne i Hercegovine ovakva statistika nije iznenađenje jer se pojedini gradovi veoma često nalaze u samom svetskom vrhu po nivou zagađenosti vazduha, što je nažalost vidljivo i golim okom.

Pomenuti izazovi su upravo razlog zbog kojeg postoje globalne tendencije da se proizvodnja električne energije u potpunosti zasniva na proizvodnji iz obnovljivih izvora energije. Članice Evropske unije su usvojile "Nacionalni akcioni plan obnovljivih izvora energije" i sa procesom zatvaranja termoelektrana započeo je čitav niz evropskih država.

Paralelno sa zatvaranjem termoelektrana, sve intenzivniji fokus, ne samo zemalja članica Evropske unije, nego i čitavog sveta, nalazi se na proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora. Naročita pažnja je posvećena hidroenergiji koja se smatra najproduktivnijim izvorom obnovljive energije - ne samo što je neiscrpna, ona ne proizvodi CO₂, ne zagađuje životnu sredinu i zdravlje ljudi. Dodatno, stručnjaci su saglasni da upravo male hidroelektrane predstavljaju najracionalniji obnovljivi energetski izvor, upravljački najfleksibilniji i ekološki najčistiji, naravno uz poštovanje čitavog niza pravila. Republika Srpska i Bosna i Hercegovina obiluju hidro-potencijalom, ali nažalost, javnost je već duže vremena polarizovana po ovom pitanju.

Bila bi velika šteta kada bi zbog nerazumevanja koncepta malih hidroelektrana građani ostali uskraćeni za jednu ovako značajnu tehnologiju. Ukoliko se grade prema pravilima struke, male hidroelektrane predstavljaju odličan izvor za proizvodnju ekološki čiste energije. Takva energija se smatra obnovljivom energijom koja nema negativan uticaj na okolinu. Ne utiču na sam tok reke, kao ni na njene hidrološke, eko i biološke osobine, a

zahvaljujući modernim tehničkim rešenjima, ne sprečavaju ni nesmetano kretanje ribe, što je naročito važno iz aspekta očuvanja životinjskog sveta. Dakle, poštujući pravila struke, svaka mala hidroelektrana (MHE) je dužna da tokom rada i prestanka rada ispuni osnovne obaveze zaštite okoline. Pored toga, najmanje 60 odsto, a najčešće 100 odsto izgradnje malih hidroelektrana se izvodi angažujući domaću radnu snagu, koja učestvuje i u samom radu elektrane. Pored redovnih poreza i nameta - poreza na dobit, PDV-a, plaća se i koncesiona naknada, naknade za vode i naknade za šume, koje imaju značajan ekonomski efekat.

Izgradnjom malih hidroelektrana se obezbeđuje korišćenje hidroenergije iz malih vodotokova, brza elektrifikacija ruralnih krajeva i objekata udaljenih od električne mreže, smanjenje potrošnje fosilnih goriva, pa samim tim i uvoza električne energije. Svakodnevni prizori dimom obavijenih gradova jasno ukazuju da u Republici Srpskoj vlada trenutak "minut do 12", odnosno da je krajnje vreme da korišćenje obnovljivih izvora energije i hidropotencijala postanu prioritetan javni interes, koji bi omogućio građanima čist vazduh, bolje zdravlje, ali i lepšu budućnost za sadašnje i buduće generacije, pišu Nezavisne novine.